

Дьомкіна Юлія Вікторівна, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 052 Політологія, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна

e-mail: yuliya.dyomkina@gmail.com

ORCID iD: 0009-0003-4239-8782

ВОЛОНТЕРСТВО В НОВИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Статтю присвячено дослідженню особливостей трансформації українського волонтерства за нових умов розвитку суспільства. Акцент робиться на застосуванні системного підходу, що дозволяє, з одного боку, розглядати зміни, що відбуваються з волонтерським рухом, із позиції процесу інституціоналізації, а з іншого – з позиції процесу фігурації (в інтерпретації Н. Еліаса).

Ключові слова: волонтерство, громадянське суспільство, політичні практики, політичний інститут, громадянська активність, системний підхід.

Постановка проблеми. З початку російської агресії (з 2014 р.) на території України кількість волонтерських організацій невинно зростає. За даними Асоціації Благодійників України, з 2014 р. в Україні близько 10 % українського суспільства регулярно та системно займається благодійною діяльністю. А після лютого 2022 р. цей показник зріс до 30 % [1, с. 146].

Експертами стверджується, що швидке розгортання військових дій на території України потребувало миттєвих реакцій та рішень, реального впливу на ситуацію. Небайдужість громадян, які відчували співпереживання та солідарність зі своїм народом, проявилася в питаннях гуманітарної допомоги, забезпеченні безпеки, подоланні руйнувань, медичної підтримки. Волонтерський рух посів нове місце в системі соціально-політичних відносин як громадянського суспільства, так і держави в цілому.

Зрозуміло, що ці зміни потребують адекватної інтерпретації в контексті усвідомлення конструктивного потенціалу волонтерства і перспектив його розвитку як одного з компонентів громадянського суспільства та нової інституції Української держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемне поле волонтерства з початку ХХІ ст. є предметом дослідження таких українських учених, як Р. Драпушко, О. Ільюк, Л. Жужа, О. Корнієвський, О. Липитчук, Я. Лук'янчук, А. Матийчик, Ю. Мацієвський, М. Оніщенко, В. Опанасюк, С. Поляруш, В. Руденко, О. Штрайхер та ін. [2–7].

Слід зазначити, що двома провідними напрямками дослідження проблемного поля волонтерства є наукові розвідки: Л. Ладонько, А. Матвійчука, К. Манулівої, В. Мірошніченка, Н. Мірко, Ю. Норчука, С. Поляруш, Л. Соколік, М. Строгаль, Ю. Харламова, Л. Хижняк, М. Хилька (щодо розгляду закордонного досвіду формування державної політики у сфері волонтерської діяльності й узагальнення світових практик її здійснення) [8–12] та Я. Блохи, Н. Грищенко, О. Замашкіної, О. Касперовича, О. Панькової, О. Сірої, Є. Сірого, Н. Чернікової, Ю. Шайгородського, М. Школяр та ін. (щодо аналізу волонтерської діяльності в Україні за умов воєнного стану) [1; 13–16].

Разом із цим за межами дослідницької уваги вітчизняних вчених залишаються зміни, що відбулися та продовжують відбуватися з волонтерством як компонентом громадянського суспільства в контексті його політичної інституціоналізації.

Отже, **метою статті** є спроба розглянути й узагальнити з позиції застосування системного підходу особливості трансформації українського волонтерства як компонента громадянського суспільства в напрямі соціально-політичної інституціоналізації.

Виклад основного матеріалу. З середини ХХ ст. системний метод пізнання набуває поширення та застосовується для пояснення політичних явищ і процесів. Евристична цінність цього методу в контексті тверджень як закордонних, так і вітчизняних дослідників полягає в його важливих принципах, як-от:

- «– ідея цілісності системи: в результаті поєднання різноманітних явищ, нових якостей, властивостей, якими вони не володіють у розрізненому стані;
- усвідомлення всього різноманіття зв'язків системи із зовнішнім середовищем: опис каналів, засобів та форм взаємодії з яким дає підстави для адекватного розуміння відносин всередині самої системи;
- уявлення про механізми функціонування системи: визначається взаємодією процесів зміни і стабілізації, оновлення і збереження, яка за умов тривалого, наростаючого порушення обертається засадами для руйнування самої системи» [17, с. 11].

Системний аналіз у найзагальнішому сенсі можна визначити як сукупність методів, прийомів та алгоритмів застосування системного підходу в аналітичній діяльності з дослідження політичних явищ і процесів. У контексті засто-

сування системного аналізу створюється певна абстрактна та концептуальна система, структурно-логічна схема, що слугує інструментом для розуміння, опису та можливої оптимізації станів та взаємозв'язків елементів реальної системи [18, с. 44–45].

Тобто при застосуванні системного аналізу до визначення змісту та особливостей волонтерської діяльності за нових умов розвитку українського суспільства насамперед треба звернути увагу на такі моменти:

- особливості його виникнення та розвитку в контексті функціонування провідних соціально-політичних інституцій і структур;
- особливості його функціонування в межах подальшої розбудови громадянського суспільства.

Перший момент пов'язано з процесом інституціоналізації, другий – із процесом фігурації (в інтерпретації Н. Еліаса).

У сучасному соціально-політичному дискурсі пропонується розглядати інституціоналізацію як «історичний процес зародження нових соціальних інститутів, а також як процес функціонування інститутів у рамках соціальної системи у зв'язку з процесом адаптації індивідів і колективів до її нормативних вимог, у ході якого формуються соціально-психологічні механізми, які забезпечують стабільність і стійкість суспільної організації» [19, с. 177].

У межах такої інтерпретації цього процесу найчастіше пропонується виокремлювати сім базових етапів інституціоналізації:

1. Формування інтересів та потреб, задоволення яких вимагає певних колективних організованих дій.
2. Формування загальних цілей.
3. Формування у процесі стихійної взаємодії (через застосування методу спроб і помилок) сукупності соціальних норм і правил.
4. Формування процедур у контексті прийняття вищезазначених норм і правил.
5. Усвідомлення, прийняття та застосування на практиці норм і правил, відповідних процедур.
6. Затвердження системи підтримки норм і правил (з урахуванням окремих випадків, що є обґрунтованими варіантами виключення з них) та санкцій щодо їхнього порушення.
7. Формування системи статусів і ролей, що підпорядковує та структурно організовує всіх (без винятку) членів інституту.

Передбачається, що остання стадія завершується формуванням і стабільним функціонуванням (відповідно до прийнятих, офіційно оформлених та соціально схвалених більшістю учасників цієї взаємодії норм і правил) чіткої статусно-рольової структури [20].

Авторський варіант інституціоналізації (політичної) волонтерського руху під час Антитерористичної операції (АТО) в Україні відповідно до цих вищезазначених етапів міститься в дослідженні українського політолога Лілії Жужі [3].

Згідно з твердженнями дослідниці, у межах проведення АТО волонтерський рух отримав чітке інституційне оформлення, трансформувався в політичний інститут з усіма притаманними для цього елемента політичної системи ознаками та якостями. «Волонтерство, – стверджує Л. Жужа, – стає впливовим політичним інститутом українського суспільства. Як політичний інститут є формою політичних відносин між суб'єктами та об'єктами волонтерської діяльності, відносин між добровольцями й об'єктами їхньої допомоги, волонтерами та державними й господарськими установами та організаціями» [Там само, с. 185].

Такий висновок базується насамперед на відповідності результатів дослідження Л. Жужі виникнення й розвитку волонтерського руху в Україні у 1992–2016 рр. основним ознакам (організаційного і нормативно-правового характеру) процесу інституціоналізації.

Організаційний момент передбачає наявність розгалуженої системи організацій і структур (за висновками дослідження Л. Жужі, «організаційно волонтерство упорядковано в системі волонтерських організацій: регіональних, студентських, жінок – учасників АТО тощо» [Там само, с. 184]).

Нормативно-правовий – упорядкування існування та здійснення волонтерської діяльності політичними і правовими нормами і правилами. В українському політико-правовому полі волонтерська діяльність регламентується такими законами: «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997, зі змінами), «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» (1999, зі змінами), «Про органи самоорганізації населення» (2001, зі змінами), «Про політичні партії в Україні» (2001, зі змінами), «Про волонтерську діяльність» (2011, зі змінами), «Про громадські об'єднання» (2013, зі змінами), «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (2013, зі змінами) [Там само, с. 184].

Інший варіант процесу інституціоналізації волонтерського руху в сучасному суспільстві презентований у дослідженнях закордонних вчених Гретхен Хелмке і Стивена Левітські та українських політологів Юрія Мацієвського і Яни Лук'янчук [4; 21].

Волонтерство пропонується розглядати як допоміжний неформальний інститут. Процес відповідної трансформації (від суспільної діяльності до інституту суспільства) відбувався, згідно з думкою дослідників, за такою схемою: добровільна суспільна діяльність – неформальна поведінкова практика – неформальний інститут – допоміжний неформальний інститут [21].

Неформальна поведінкова практика перетворюється на неформальний інститут на базі відповідності нормам і правилам, що існують у суспільстві, порушення яких передбачає застосування зовнішніх санкцій. Трансформація неформального інституту в допоміжний неформальний інститут відбувається за умов виконання першим певних функцій інших формальних інституціональних структур суспільства [21].

У якості прикладів пропонується розглядати діяльність волонтерів під час пандемії Covid-19 та надання допомоги державі з боку цілої низки волонтерських організацій за умов російської агресії [4].

У дослідженнях Ю. Мацієвського і Я. Лук'янчук останній приклад пов'язується з появою в українському суспільстві серед різних напрямів волонтерської діяльності так званого «воєнного волонтерства» – «добровільної участі у воєнних діях у складі сил оборони України або допомозі силам оборони у тилу» [Там само, с. 24]. Дослідниками стверджується, що цей напрям містить такі форми волонтерської діяльності:

- «– участь у бойових діях у силах оборони України;
- організація збору коштів для потреб окремих підрозділів сил оборони;
- збір гуманітарної допомоги, передання медикаментів та закупка техніки для військових;
- евакуація тіл загиблих;
- створення маскувальних сіток та окопних свічок;
- психологічна підтримка військових та цивільних, які постраждали від війни» [Там само, с. 25].

Саме ці форми волонтерської діяльності, на думку політологів, виконують так звану «допоміжну роль» (певні функції інших соціальних і політичних інститутів суспільства) у протистоянні російській збройній агресії за умов, коли Українська держава виявилася нездатною відповідно до ситуації реагувати на всі виклики та потреби воєнного часу [Там само].

Подальше застосування системного підходу до аналізу змін, що відбулися та продовжують відбуватися з волонтерством у нових умовах розвитку українського суспільства, з позиції розгляду його як компонента громадянського суспільства в контексті існування процесу фігурації можна зазначити наступне.

У межах цивілізаційної теорії німецького дослідника Норберта Еліаса фігурацію можна розглядати одночасно як процес та результат сумісного життя людей у кожному суспільстві як за умов його сталого розвитку, так і в умовах виникнення кризових ситуацій і хаосу. «Метафорою, що прояснює евристичне значення моделі фігурації, – зазначає дослідниця теоретичної спадщини Н. Еліаса Ольга Бойко, – є танок або малюнок футбольної гри, що виникає у взаємодії обох команд. Фігурація – це не статична структура,

а процес взаємодії, що постійно змінюється. Це єдність стабільності й динаміки, нестійка рівновага» [22, с. 139].

Тобто, виходячи зі змісту процесу фігурації, розвиток волонтерського руху в Україні можна розглядати як постійне виникнення нових громадських ініціатив та моделей поведінки в контексті розвитку громадянського суспільства.

Цей процес можна дослідити крізь призму етапів розвитку волонтерства в українському суспільстві.

Як свідчать публікації щодо процесів виникнення та поширення волонтерського руху в Україні, українськими вченими виокремлюються в його історії три етапи: 1992–2012 рр.; 2013–2021 рр.; 2022 р. – по теперішній час.

Кожен період має свої особливості з позицій: структури, контингенту членів та прихильників волонтерської діяльності, напрямів її реалізації та рівня взаємодії з іншими соціально-політичними інститутами і структурами українського суспільства.

Так, для першого етапу характерне виникнення та функціонування невеликих служб на кшталт «Телефон довіри» та формування при різних офіційних структурах мережі соціальних служб для консультування молоді та розв’язання сімейних проблем. З часом до проблем, які увійшли до зони дії таких соціальних служб, додалися питання про надання допомоги самотнім людям похилого віку, дітям-сиротам і тим, чиїх батьків було позбавлено батьківських прав, про турботу та організацію підтримки бездомних тварин тощо. Взаємодія новоутворених волонтерських груп з іншими громадськими об’єднаннями та політичними інститутами і структурами була практично відсутня.

Другий етап характеризується виникненням потужного громадського руху, що з’явився на базі подій, пов’язаних із Революцією Гідності та здійсненням Антитерористичної операції (АТО) в 2014–2018 рр. і Операції об’єднаних сил (ООС) з 2018 по 2021 рр. на Сході України.

Основними напрямками діяльності волонтерського руху під час АТО були:

- надання допомоги Збройним Силам України (збір харчів, теплих речей та амуніції, ліків);
- надання допомоги пораненим, військовим шпиталям та лікарям, у яких лікують поранених військовослужбовців;
- надання допомоги сім’ям тимчасових переселенців із Криму та території АТО (юридична, психологічна та гуманітарна допомога, пошук житла й роботи, адаптація до нового місця проживання або нового становища в суспільстві);
- надання допомоги сім’ям учасників АТО (психологічна, гуманітарна);
- надання технічної допомоги: відновлення старих, ремонт, удосконалення, бронювання бойових машин [23, с. 93].

Третій етап розвитку волонтерського руху в Україні (з 2022 р. по теперішній час) пов'язано з повномасштабним вторгненням Російської Федерації (РФ) на її територію у 2022 р. Для цього етапу притаманне не тільки різке зростання кількості учасників волонтерського руху, але й постійне розширення напрямів його діяльності. Останнє стає можливим за умов особливостей розвитку самого громадянського суспільства в Україні.

У роботі вітчизняних дослідників Оксани Панькової, Олександра Касперовича, Олександра Іщенка «Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи» визначено головні ознаки сучасного волонтерства в контексті особливостей становлення останнього:

- велика частка волонтерської діяльності не має формального характеру;
- існування певної «вимушеності» волонтерських ініціатив як наслідок неефективності державних інституцій або обмеженості ресурсів держави;
- високий рівень ініціативності та незалежності діяльності волонтерських структур;
- формування волонтерських структур як організацій громадянського суспільства, що професійно задовольняють певні потреби;
- масове поповнення контингенту волонтерського руху не представниками з певних структур громадянського суспільства, а з різних сфер професійної діяльності, зокрема з ІТ-технологій, підприємництва тощо [23, с. 25–40].

Для цього етапу розвитку волонтерства характерні такі напрями діяльності серед різних верств і груп українського суспільства: гуманітарна допомога; медична допомога; соціальна допомога; психологічна підтримка; інформаційна підтримка; логістична підтримка [1].

Під час повномасштабної російсько-української війни волонтерський рух і благодійні організації почали виконувати роль політичної експертизи щодо:

- спростування фейків російської пропаганди та нейтралізації ворожої дезінформації (наприклад ГО «Західний інформаційний фронт»);
- аналізу супутникових даних у контексті розроблення інтерактивної карти руйнувань збройними силами РФ (наприклад ГО «Агенція журналістики даних»);
- розроблення аналітики в контексті післявоєнної відбудови українських міст (наприклад Центр політико-правових реформ) [24, с. 158].

Новим напрямом волонтерської діяльності в цей період стали й нові форми роботи з тваринами, зокрема:

- допомога в евакуації тварин із приватних і державних зоо- та екопарків, що потрапили під обстріл збройних сил РФ;
- розшук та евакуація домашніх тварин із прифронтових територій;
- екологічні акції щодо порятунку тварин в українських річкових та морських водах, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій, пов'язаних із військовими діями РФ.

Отже, військові дії на території України мобілізували громадськість навколо спільної мети – перемоги та захисту країни. Бажання допомагати своїй країні та високий патріотичний дух викликали в багатьох представників українського суспільства прагнення проявити свою громадянську позицію та схильність до громадянського діалогу через волонтерську діяльність – у різних варіантах соціально-політичних ініціатив та моделей поведінки.

Висновки. Виходячи з вищезазначеного, можна погодитися з тим, що за час існування волонтерства в Україні (з 1992 р.) відповідний рух зазнав суттєвих змін, зокрема інституціонального характеру.

Як свідчать результати застосування системного підходу (у контексті визнання одночасного існування за нових умов розвитку українського суспільства двох процесів щодо розвитку волонтерства: інституціоналізації та фігурації), ці процеси привели до перетворення окремих форм волонтерської діяльності на певні політичні інституції, що репрезентують переважно напрямок «воєнного волонтерства».

Саме волонтерська діяльність майже кожного третього громадянина України під час прямої російської агресії привела до формування розгалуженої системи громадських організацій та благодійних фондів (БО МБФ «Повернись живим», БО БФ «Міжнародний Рух Єдності», БФ «Фонд Сергія Притули» та ін. [25]), що сьогодні існують на офіційних засадах (у контексті відповідності вимогам нормативно-правового поля держави) та реально виконують функції інших державних інститутів – захист суспільства та громадян від зовнішньої агресії; здійснення політичної соціалізації; проведення політичної експертизи; забезпечення політичної мобільності та ін.

Дані щодо реалізації інших напрямів волонтерської діяльності за умов повномасштабного вторгнення ЗС РФ на територію України засвідчують функціонування волонтерства як уособлення громадського сектору й індикатора кардинальних соціально-політичних трансформацій, які, зрозуміло, потребують подальшого політологічного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сірий Є. В., Сіра О. В. Волонтерство як форма соціального включення та можливої самозайнятості в сучасних викликах війни в Україні: самобутні вітчизняні вектори розвитку і зарубіжний досвід. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2023. № 11. С. 140–156. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.11.2023.278442>.
2. Драпушко Р., Ільюк О. Становлення волонтерського руху як теоретичної основи особливого розуміння свободи. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2023. № 1 (1). С. 40–56.
3. Жужа Л. О. Волонтерський рух у контексті Антитерористичної операції в Україні: політологічний вимір : дис. ... канд. політ. наук. Харків, 2016. 225 с.

4. Мацієвський Ю., Лук'янчук Я. Волонтерство та псевдоволонтерство в Україні: новий погляд крізь призму неформальних інститутів. *Політичні дослідження*. 2024. № 1 (7). С. 19–41.
5. Опанасюк В., Оніщенко М. Основні напрями та моделі взаємодії держави та суспільства у сфері волонтерства. *Національні інтереси України*. 2025. № 5 (10). С. 1484–1497.
6. Руденко В. Волонтерство, як провідне явище в процесі забезпечення соціальної безпеки України: еволюція, сучасний стан та проблематика. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-32>.
7. Штрайхер О. А. Актуальні аспекти розвитку українського волонтерського руху в контексті громадянського суспільства. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Вип. 46. С. 144–151.
8. Матвійчук А. В., Хилько М. І. Особливості взаємодії держави з неурядовими організаціями: досвід Польщі та США. *Політичне життя*. 2023. № 4. С. 52–59.
9. Мірко Н., Ладонько Л. Міжнародне волонтерство та розвиток громадського сектору. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2023. № 13 (16). С. 128–140.
10. Соколік Л., Мануїлова К., Норчук Ю., Мірошніченко В. Стратегічні вектори розвитку публічної політики України в контексті європейської інтеграції. *Механізми державного управління*. 2025. Вип. 33. С. 105–113.
11. Строгаль М. О. Благодійність і фандрейзинг: зарубіжний досвід. *Культура України*. 2016. Вип. 52. С. 46–56.
12. Хижняк Л. М. Інституціоналізація міжнародного волонтерства як наукова і практична проблема. *Габітус*. 2025. Вип. 70. С. 61–66.
13. Блоха Я. Світоглядні засади волонтерства в Україні в умовах війни. *Філософські обрії*. 2023. № 47. С. 80–88.
14. Замашкіна О. Д., Прудченко І. І., Чернікова Н. С. Соціальна діяльність волонтерських організацій у часі актуальних викликів війни. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. Вип. 52. С. 180–184.
15. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Українське волонтерство в умовах збройної російської агресії: зміцнення потужностей через залучення ресурсів цифровізації, платформізації, ІКТ та мережевих технологій. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2. С. 113–123.
16. Панькова О., Касперович О. Український волонтерський рух в умовах російської агресії в контексті національних та глобальних викликів і можливостей після-воєнного відновлення країни. *Журнал європейської економіки*. 2022. Т. 21, № 3 (82). С. 277–294.
17. Боднаров О. Г. Системний підхід до аналізу політичного життя. *Наукові записки КНТУ*. 2009. Вип. 9. С. 11–13. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/a0f1ba3d-837f-40e5-8a48-d0ec88345b46/content> (дата звернення: 17.11.2025).
18. Неліпа Д. Специфіка системного аналізу як методу політології. *Політичний менеджмент*. 2011. № 3. С. 43–51.
19. Ковбасюк С. В. Сучасна інтерпретація поняття «інституціоналізація». *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 50. С. 177–182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2009_50_31 (дата звернення: 19.11.2025).

20. Миронов Ю. Б., Миронова М. І. Інституціоналізація як соціально-економічний феномен. *Вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 17, ч. 3. С. 9–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17%283%29__3 (дата звернення: 29.11.2025).
21. Helmke G., Levitsky S. Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*. 2004. 2 (4). doi: <http://doi.org/10.1017/S1537592704040472>.
22. Бойко О. Цивілізаційний процес в історичній антропології Н. Еліаса. *Світогляд – Філософія – Релігія*. 2015. Вип. 8. С. 137–142. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53228> (дата звернення: 25.11.2025).
23. Панькова О. В., Касперович О. Ю., Іщенко О. В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. *Український соціум*. 2016. № 2 (57). С. 25–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2016_2_5 (дата звернення: 07.11.2025).
24. Никорович Ю.-А. І. Практики вітчизняної політичної експертизи в умовах глобальних викликів, спричинених пандемією COVID-19 та повномасштабною агресією Російської Федерації: особливості та ризики. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2023. Вип. 48. С. 155–161.
25. Топ-10 благодійних фондів України у 2025 році. URL: <https://ruhednosti.org/blog/top10-blagodijnyh-fondiv-ukrayiny-u-2025-roci> (дата звернення: 12.12.2025).

REFERENCES

1. Siryi, Ye.V., Sira, O.V. (2023). Volonterstvo yak forma sotsialnoho vkluchennia ta mozhlyvoi samozainiatosti v suchasnykh vykykakh viiny v Ukraini: samobutni vitchyzniani vektory rozvytku i zarubizhnyi dosvid. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty – International Relations: Theoretical and Practical Aspects, 11*, 140–156. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.11.2023.278442> [in Ukrainian].
2. Drapushko, R., Pliuk, O. (2023). Stanovlennia volonterskoho rukhu yak teoretychnoi osnovy osoblyvoho rozuminnia svobody. *Multyversum. Filosofskyi almanakh – Multiverse. Philosophical Almanac., 1(1)*, 40–56 [in Ukrainian].
3. Zhuzha, L.O. (2016). Volonterskyi rukh u konteksti Antyterorystychnoi operatsii v Ukraini: politolohichni vymir. *Doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
4. Matsiievskyi, Yu., Luk'ianchuk, Ya. (2024). Volonterstvo ta psevdovolonterstvo v Ukraini: novyi pohliad kriz pryzmu neformalnykh institutiv. *Politychni doslidzhennia – Political Studies, 1(7)*, 19–41 [in Ukrainian].
5. Opanasiuk, V., Onishchenko, M. (2025). Osnovni napriamy ta modeli vzaємodii derzhavy ta suspilstva u sferi volonterstva. *Natsionalni interesy Ukrainy – National Interests of Ukraine, 5(10)*, 1484–1497 [in Ukrainian].
6. Rudenko, V. (2023). Volonterstvo, yak providne yavyshe v protsesi zabezpechennia sotsialnoi bezpeky Ukrainy: evoliutsiia, suchasnyi stan ta problematyka. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society, 52*. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-32> [in Ukrainian].

7. Shtraikher, O. A. (2024). Aktualni aspekty rozvytku ukrainskoho volonterskoho rukhu v konteksti hromadianskoho suspilstva. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologhii – Current Problems of Philosophy and Sociology, issue 46*, 144–151 [in Ukrainian].
8. Matviichuk, A. V., Khyloko, M. I. (2023). Osoblyvosti vzaiemodii derzhavy z neuriadovymy orhanizatsiiamy: dosvid Polshchi ta SShA. *Politychne zhyttia – Political Life, 4*, 52–59 [in Ukrainian].
9. Mirko N., Ladonko L. (2023). Mizhnarodne volonterstvo ta rozvytok hromadskoho sektoru. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo – Foreign Trade: Economics, Finance, Law, 13(16)*, 128–140 [in Ukrainian].
10. Sokolik, L., Manuilova, K., Norchuk, Yu., Miroshnichenko, V. (2025). Stratehichni vektory rozvytku publichnoi polityky Ukrainy v konteksti yevropeiskoi intehtatsii. *Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia – Mechanisms of Public Administration, issue 33*, 105–113 [in Ukrainian].
11. Strohal, M. O. (2016). Blahodiinist i fandreizynh: zarubizhnyi dosvid. *Kultura Ukrainy – Culture of Ukraine, issue 52*, 46–56 [in Ukrainian].
12. Khyzhniak, L. M. (2025). Instytutsionalizatsiia mizhnarodnoho volonterstva yak naukova i praktychna problema. *Habitus – Habitus, issue 70*, 61–66 [in Ukrainian].
13. Blokha, Ya. (2023). Svitohliadni zasady volonterstva v Ukraini v umovakh viiny. *Filosofski obrii – Philosophical Horizons, 47*, 80–88 [in Ukrainian].
14. Zamashkina, O. D., Prudchenko, I. I., Chernikova, N. S. (2025). Sotsialna diialnist volonterskykh orhanizatsii u chasi aktualnykh vyklykiv viiny. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologhii – Current Problems of Philosophy and Sociology, issue 52*, 180–184 [in Ukrainian].
15. Pankova, O. V., Kasperovych, O. Yu. (2022). Ukrainske volonterstvo v umovakh zbroinoi rosiiskoi ahresii: zmitsnennia potuzhnosti cherez zaluchennia resursiv tsyfrovizatsii, platformizatsii, IKT ta merezhevykh tekhnologhii. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbass, 2*, 113–123 [in Ukrainian].
16. Pankova, O., Kasperovych, O. (2022). Ukrainskyi volonterskyi rukh v umovakh rosiiskoi ahresii v konteksti natsionalnykh ta hlobalnykh vyklykiv i mozhlyvosti pisliavoiennoho vidnovlennia krainy. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky – Journal of European Economics, Vol. 21, 3(82)*, 277–294 [in Ukrainian].
17. Bodnarov, O. H. (2009). Systemnyi pidkhid do analizu politychnoho zhyttia. *Naukovi zapysky KNTU – Scientific Notes of KNTU, issue 9*, 11–13. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/a0f1ba3d-837f-40e5-8a48-d0ec88345b46/content> [in Ukrainian].
18. Nelipa, D. (2011). Spetsyfika systemnoho analizu yak metodu politologhii. *Politychnyi menedzhment – Political management, 3*, 43–51 [in Ukrainian].
19. Kovbasiuk, S. V. (2009). Suchasna interpretatsiia poniattia «instytutsionalizatsiia». *Aktualni problemy derzhavy i prava – Current Problems of State and Law, 50*, 177–182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2009_50_31 [in Ukrainian].
20. Myronov, Yu. B., Myronova M. I. (2016). Instytutsionalizatsiia yak sotsialno-ekonomichnyi fenomen. Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu: *Ekonomichnyi*

- nauky* – *Bulletin of Kherson State University: Economic Sciences*, issue 17, 3, 9–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17_%283_%29__3 [in Ukrainian].
21. Helmke, G., Levitsky, S. (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*, 2(4). doi: <http://doi.org/10.1017/S1537592704040472>
22. Boiko, O. (2015). Tsyvilizatsiyni protses v istorychnii antropologii N. Eliasa. *Svitohliad-Filosofia-Relihiia – Worldview-Philosophy-Religion*, issue 8, 137–142. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53228> [in Ukrainian].
23. Pankova, O. V., Kasperovych, O. Yu., Ishchenko, O. V. (2016). Rozvytok volonterskoi diialnosti v Ukraini yak proiav aktyvizatsii sotsialnykh resursiv hromadianskoho suspilstva: spetsyfika, problemy ta perspektyvy. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian Society*, 2(57), 25–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2016_2_5 [in Ukrainian].
24. Nykorovych, Yu.-A. I. (2023). Praktyky vitchyznianoï politychnoi ekspertyzy v umovakh hlobalnykh vyklykiv, sprychynenykh pandemiieiu COVID-19 ta povnomasshtabnoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii: osoblyvosti ta ryzyky. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu – Historical and Political Problems of the Modern World*, issue 48, 155–161 [in Ukrainian].
25. Top-10 blahodiinykh fondiv Ukrainy u 2025 rotsi. URL: <https://ruhednosti.org/blog/top10-blagodijnyh-fondiv-ukrayiny-u-2025-roci> [in Ukrainian].

Dyomkina Yulia Viktorivna, student of the third (educational and scientific) level of higher education in the specialty 052 Political Science, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

VOLUNTEERING IN NEW CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF UKRAINIAN SOCIETY: FEATURES OF POLITICAL INSTITUTIONALIZATION

The article is devoted to the consideration of the features of the transformation of Ukrainian volunteering under the new conditions of social development. The emphasis is on the application of a systemic approach, which allows, on the one hand, to consider the changes occurring in the volunteer movement from the position of the institutionalization process, and, on the other hand, from the position of the figuration process (in the interpretation of N. Elias).

Keywords: volunteering, civil society, political practices, political institute, civic activity, systemic approach.

